

MUSIQA DARSLARIDA INTERFAOL METODLAR

Abdunazarova Gullolaxon Maxmudjon qizi

Asaka tumani 10-umumta'lim maktabi musiqa fani o'qituvchisi.

KIRISH

Ma'lumki, har bir halq yuksak ahloqiy va estetik ideallarning yaratuvchisi hamda davomchisi hisoblanadi. Shunday ekan musiqa ta'limining yangi prinsiplarini dars usullarini axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda ishlab chiqish lozim¹. Yoshlar ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish bo'yicha "5 ta muhim tashabbus"ning birinchisi yoshlarning musiqa, rassomlik, adabiyot, teatr va san'atning boshqa turlariga qiziqishlarini oshirishga, este'dodini yuzaga chiqarishga xizmat qilsa, uchinchi aholi va yoshlar o'rtasida kompyuter texnologiyalari va internetdan samarali foydalanishni tashkil etishga qaratilganligi bilan muhimdir. Yuqoridagi fikrlardan ko'rinib turibdiki, O'zbekistonimizning kuch qudrati bo'lmish barkamol shaxs, komil insonni har tomonlama yetuk qilib tayyorlash uchun faqatgina musiqa fani bilan emas. Balki hozirgi zamon talabiga asosan axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda va albatta mujassamlantirgan holda tarbiyalash zarur. Bu hozirgi davrimiz talabidir.

Uzluksiz ta'limning faoliyat ko'rsatish tamoyillaridan biri ta'limning ustivorligi, uning rivojlanishining nufuzli ahamiyatga ega ekanligidir. Hozirda axborot oqimi tezlashgan va globallashtirish davrida ta'lim mazmuni va sifati masalalari jamiyatda ustivor yo'nalishlardan biri sifatida qaralmoqda. O'qitishning zamonaviy usullaridan foydalanmasdan ta'limda yahshi natijalarga erishib bo'lmaydi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta'limni rivojlantirish, uning samaradorligini oshirish, ta'limda yangi axborot texnologiyalarini joriy etish masalasini ommalashtiradi. Bu esa pedagoglarning o'z faoliyatiga yangicha yondashivni talab etadi. Har bir o'quvchiga uning shaxsiy

¹ Urazova M.B., Eshpulatov Sh.N. Bo'lajak o'qituvchining loyihalash faoliyati. // Metodik qo'llanma. – T. TDPU Rizografi, 2014 yil. 6,5 b.

hususiyatidan kelib chiqib, uning intellectual ijodiy salohiyatini rivojlantirish maqsadida ta'lim- tarbiya jarayoniga biror psixologik yoki pedagogik uslubni qo'llash maqsadga muvofiqdir. Ta'limda har qanday usulni qo'llashdan oldin, uni mantiqiy va nazariy jihatdan to'liq anglab olish zarur. Buni amaliyotda qo'llash murakkab jarayondir. Musiqa o'qituvchilari bu jihatdan boshqa fan o'qituvchilaridan farqli o'laroq o'quvchilarni yosh hususiyatlarini xisobga olib individual yondashishlari kerak. Maktab o'quvchisi shahsining shakllanishiga ahloq normalari, hulq normalari, ma'naviy- ma'rifiy qadriyatlarni singdirish texnologiyalarini yaratish ko'pgina jihatdan yakuniy natijani ta'minlashga xizmat qiladi. Pedagogik texnologiya asosida ish olib boradigan o'qituvchi, garchi katta tajribaga ega bo'lmasada, ta'lim jarayoniga yuksak samaraga erishishi mumkin. Quyida musiqa mashg'ulotlarda o'quvchilarning noananaviy dars usullari haqida qisqacha to'xtalib o'tamiz. Mashg'ulot interfaol usulda guruhlariga ajratishdan boshlanadi. —Men qaysi guruh o'yini. Guruhlarga nom berishda rangli qog'ozdan doirachalar qirqilib orqasiga milliy va yevropa cholg'u asboblari nomi yozib chiqiladi. O'qituvchi bolalarga rasmning rangli tamonini qo'yib bittadan olishlarini talab qiladi. Bolalar olgan doirachalarni faqat o'zlari o'qiydilar va navbat bilan aytadilar.

Shundan so'ng o'qituvchi bolalarga milliy cholg'u asboblari yozilgan doirachalar bir tamonga, yevropa cholg'u asboblari yozilgan doirachalar ikkinchi tamonga o'tirib olishlari aytiladi. Shu tariqa guruhlar ajratiladi va o'zaro kelishikgan holda nom beriladi. Masalan: "Nazm va Navo", "Al't va Bass" va boshqalar. Bu o'yinni tarbiyaviy ahamiyati shundaki Guruhlar ishtirok etadigan har bir o'quvchi o'z guruhida faol ishtirok etib o'z do'stlari, o'rtoqlari oldida mustaqil fikr yuririshga va boshqalarning fikrini hurmat qilishga o'rganadi. Musiqa faniga oid iboralarni bilasizmi?! Ushbu test topshirig'ida har bir guruh ishtirokchilari o'qituvchining tavsiyasi bilan belgilangan vaqt mobaynida tayanch iboralarni alohida varaqqa tartibi bilan yozib chiqadilar. Topshiriq yozilgan varoq yozuv taxtasi (doskasi) ga ilib qo'yiladi va tahlil qilinadi. Takroriy so'zlar, yani musiqaga oid bo'lmagan terminlar o'qiladi. Qaysi guruh ko'proq begona terminlarni topsa va tahlil qilsa, o'sha guruh g'olib hisoblanadi.

—Intellektual ring — o‘yini. Bu o‘yinda bir necha variantda avvaldan tayyorlab qo‘yilgan savollarga guruh ishtirokchilari 1 daqiqa davomida javob beradilar. To‘g‘ri javob bergan guruh a‘zosiga rag‘bat kartochka berib boriladi. O‘yin ohirida kartochkalar jamlanadi. Qaysi guruh ko‘proq kartochka to‘plagan bo‘lsa shu guruh g‘olib hisoblanadi.

“Zinama-zina” o‘yini. Bu o‘yinda sinfdagi barcha bolalar 3 yoki 4 guguhga teng bo‘linishadi, har bir guruhdan bittadan bola o‘rtaga chiqadi va bir chiziqda turib oladi. O‘qituvchi va o‘quvchilar tamonidan turli savollar beriladi. O‘rtada turgan bolalar navbat bilan savollarga javob bera boshlaydilar.

To‘g‘ri javob bergan bola bir qadam oldinga yuradi. Shu tariqa 4-5 savol beriladi. O‘rtadagi bolalarni qay biri to‘g‘ri javob berib 4-5 qadam oldinga siljisa o‘shq guruh yutgan hisoblanadi.

—Shashmaqom guldasta — o‘yini. Bolalar ikki guruhga bo‘linadilar. Guruhlar kelishilgan holda o‘zlariga nom beradilar.

Masalan: ”Nazm va Navo” o‘qituvchi doskaga bo‘sh guldon rasmini chizib qo‘yadi va guruhlariga quyidagicha topshiriq beradi : 1-guruhga rangli qog‘ozdan tayyorlangan gul yaproqlarini tarqatadi va “Shashmaqom” tarkibiga nechta maqom turkumlari kiritilgan?-deb savol beradi. 2- guruhga barg shaklidagi yaproqlar tarqatiladi va maqom kuylari qanday musiqa cholg‘ularida chalinadi?-deb savol beradi.

Bolalar tezlikda yaproqchalar orasiga javob yozadilar. To‘g‘ri javoblar doirada chizilgan guldonga ketma-ketlikda joylashtiriladi va chiroyli guldasta yasaladi. Agar berilgan topshiriq to‘g‘ri bajarilsa, o‘qituvchi mana bolalar biz —”Nazm va Navo” guruhlari orqali” Shashmaqom” —guldastasi yaratdik deb e‘lon qiladi.

Bunday qiziqarli o‘yinlar har chorakda o‘tkazib turish yaxshi natija beradi. Negaki o‘quvchilar musiqa darsida olgan bilimlarini takrorlab yangi atama va terminlarni o‘zlashtirib olish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Ta‘lim texnologiyalaridan foydalanib bu usullarni qo‘llash bolalarni o‘yin ishtirokchisi bo‘lishi bilan birga bilim saviyasini oshiradi. To‘g‘ri javoblarni aniqlaydi, o‘z-o‘zini tekshiradi, baholaydi shuningdek, olgan bilimlarini yanada mustahkamlaydi. Zero, musiqa mashg‘ulotlarida bunday usullarni qo‘llashdan maqsad bolalarning musiqa savodxonligini oshirish bilan birga ularga estetik ruh bag‘ishlaydi, kelajakda musiqa san‘ati yo‘lida xizmat qiladigan bilimli yetuk kadr bo‘lishlarida boshlang‘ich omil bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Болтабоева, У. (2020). ҚЎҒИРЧОҚ ТЕАТРИ ГУРУҲЛАРИДА САҲНАВИЙ НУТҚНИНГ АҲАМИЯТИ. *Oriental Art and Culture*, 1(5), 85-92.
2. Болтабоева, У. (2021). МУСИҚАЛИ ДРАМА ТЕАТРАРИНИНГ РИВОЖЛАНИШИДА ТАРИХИЙ АСАРЛАРНИНГ РОЛИ. *Oriental Art and Culture*, (6).
3. Эргашев, К., & Болтабоева, У. (2021). УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ЁШЛАР НИГОҲИДА. *Oriental Art and Culture*, (6).
4. Абдуназаров, З. (2021). ИЖОДИЙ СИНТЕЗ ЖАРАЁНЛАРИНИ ТАШКИЛ ЭТИШДА РЕЖИССЁРНИНГ РОЛИ. *Oriental Art and Culture*, (6).
5. М.Р. Юсупованинг умумий тahriri ostida “Estrada aktyorligi san‘ati” o‘quv qo‘llanmasi. Toshkent, O‘zDSMI 2015. 128-b. 4-bet
6. М.Абдуллаева. “Sahna mahorati maktabi” monografiya. Toshkent 2011. CHASHMA PRINT nashriyoti 158-b.